

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

21/2548-1

29. september 2021

Om Kulturdepartementets oppdrag til Nasjonalbiblioteket om digitalisering av kulturarvsmateriale i arkiver og museer

Kulturdepartementet (KUD) har i brev av 7. juli 2020 gitt Nasjonalbiblioteket (NB) i oppdrag å tilby digitalisering av kulturarvsmateriale for arkiver, bibliotek og museer (ABM-digitalisering). I styringsdialogen med KUD har Arkivverket (AV) og NB etterspurt en avklaring fra KUD om ansvarsgrenser.

Det er i den forbindelse reist spørsmål om bl.a.

- a) mandatet til NB for ABM-digitaliseringen
- b) NB skal beholde en digital sikringskopi
- c) hva er et arkiv i relasjon til samlingene i museene og andre private kulturarvinstitusjoner
- d) hvilke metadatas skal følge objektene til digitalisering og hvilken informasjon skal gis.

Spørsmålene berører delvis ansvarsområdene mellom NB og AV.

a) Om mandatet til NB for ABM-digitaliseringen

Departementet vil innledningsvis vise til at NBs mandat, rolle og ansvar for digitalisering og langtidsbevaring av kulturarvsmateriale må sees i et historisk lys. Ved etablering av NB i Mo i Rana på begynnelsen av 1990-tallet ble NB tildelt oppgaven med å samle inn, registrere, bevare, og formidle publisert audiovisuelt materiale som foto, film, kringkasting, musikk og andre lydfestinger. Det er bygget opp kompetanse og teknisk miljø for dette. Siden slutten av 1990-tallet ble det i tillegg bygget opp et fagmiljø på digitalisering og digital langtidsbevaring

av alle aktuelle AV-formater. Gjennom disse 30 årene har staten satset store beløp i å etablere en infrastruktur og bygge et fagmiljø på digitalisering, sikring og langtidsbevaring av den publiserte norske audiovisuelle kulturarven. Miljøet i Rana besitter i dag unik materialkunnskap om de ulike analoge produksjons- og formidlingsformatene.

NBs digitalisering av audiovisuelt materiale som er i arkiver og museer

I behandlingen av Meld. St. 17 (2018–2019) *Mangfold og armlengds avstand* — *Mediepolitikk for ei ny tid* hadde Stortinget ingen merknader til regjeringens forslag om økt digitalisering ved NBs anlegg i Mo i Rana. Satsingen omfatter følgende:

"Digitaliserings-satsinga Noreg står overfor vil vere omfattande. Det siste tiåret har Nasjonalbiblioteket etablert ei produksjonsløype for massedigitalisering i Mo i Rana, og har derfor lang erfaring med og god kompetanse på digitalisering av papirdokument, lydopptak, film og fotografi. Delar av innsparinga i budsjettet til NRK som konsekvens av endra finansieringsforum bør derfor nyttast til ei langsiktig satsing på digitalisering av kulturarvsmateriale ved Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana. Satsinga bør omfatte digitalisering av samlinga i Nasjonalbiblioteket, papirarkiv som skal avleverast til Arkivverket og foto og audiovisuelt materiale i arkiv og museum. Digitalisering av papirarkiv i Arkivverkets depoter kan også bli omfatta av satsinga."

Med utgangspunkt i denne satsingen og behovet for digitalisering av foto og audiovisuelt kulturarvsmateriale, har NB fått i oppdrag å utvide digitaliseringskapasiteten og tilby digitalisering av kulturarvsmateriale også fra museer og arkiver. Stortinget bevilget i forbindelse med behandlingen av Prop. 1 S (2019-2020) 87,2 mill. kroner til den nye satsingen i Rana. Oppdraget ble gitt i tildelingsbrevet for 2020 og i KUDs brev av 7. juli 2020 med godkjenning av NBs plan for digitalisering av kulturarven. Rammene for NBs styring, organisering, prioritering av materiale og gjennomføring av oppdraget framgår av planen. I tildelingsbrevet til NB for 2021 har KUD presisert at oppdraget skal videreføres:

"Satsingen for å digitalisere og formidle kulturarvsmateriale som bevares av arkiver, museer og Nasjonalbiblioteket videreføres i 2021. Satsingen omfatter bl.a. samlingene i Nasjonalbiblioteket og fotografier, film og lydopptak som forvaltes av norske arkiver og museer."

Departementet har fastsatt følgende hovedmål for ABM-digitaliseringen:

"Nasjonalbiblioteket skal digitalisere dokumentbasert kulturarv fra norske arkiv, bibliotek og museer, og bidra til at kulturarven blir tilgjengelig for det norske folk."

Den delen av oppdraget som gjelder museer, AV og andre arkiver kommer i tillegg til NBs rettigheter og forpliktelser i pliktavleveringsloven med forskrifter. Med andre ord: dette er en utvidelse av NBs samfunnsoppdrag ved at det også omfatter store mengder upublisert materiale. Departementet vil imidlertid peke på at mandatutvidelsen i 2020 og etablering av et senter for kulturarvdigitalisering bygger på og er en konsekvens av denne nå 30-årige kompetanseoppbyggingen ved NB i Mo i Rana.

Presisering av NBs digitaliseringsoppdrag for arkiver og museer

Oppdraget er gitt av KUD til NB. Det styres av NB, som har etablert Senter for kulturarvdigitalisering og oppnevnt Rådgivende utvalg for kulturarvdigitalisering. Dette er i samsvar med planen som KUD har godkjent, jf. KUDs brev av 7. juli 2020.

b) Om NB skal beholde en digital sikringskopi

Som ledd i gjennomføringen av den nasjonale digitaliseringsstrategien beholder NB alltid en digital sikringskopi av materialet. NB viser til at dette ikke er en brukskopi. Departementet er enig i at NB beholder en digital sikringskopi.

c) Hva er et arkiv i relasjon til samlingene i museene og andre private kulturarvinstitusjoner

AV har etter arkivloven et ansvar for å ha oversikt over verneverdige privatarkiv og skal føre register over private arkiv som er tatt vare på av offentlige og private kulturarvinstitusjoner.

AV har nå reist en diskusjon om hvor mye av museenes dokumentksamlinger som kan betraktes som arkiv og som dermed bør langtidslagres og formidles i Digitalarkivet.

Bakgrunnen for dette er at AV nå utvikler fellesløsninger for langtidsbevaring av digitalt arkivmateriale og for tilgjengeliggjøring av også digitalt skapte arkiver i Digitalarkivet. I behandlingen av statsbudsjettet 2020 sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag om 35 mill. kroner i økning i budsjettet til AV for å utvikle fellesløsninger for langtidsbevaring og tilgjengeliggjøring av digitalt arkivmateriale. Fellesløsningene skal kunne brukes av bl.a. kommuner og fylkeskommuner.

Oppdraget er videreført til 2021 og omtales bl.a. slik i tildelingsbrevet for 2021:

"Arkivverket skal utvikle nye nasjonale fellesløsninger for å langtidsbevare digitale arkiver og tilgjengeliggjøre også digitalt skapte arkiver i Digitalarkivet. I utviklingsarbeidet skal Arkivverket samarbeide med relevante aktører."

Departementet har fastsatt følgende hovedmål for oppdraget om fellesløsningene:

"nasjonale fellesløsninger for å langtidsbevare og gi tilgang til arkiver".

Oppdraget om å utvikle fellesløsningene kommer i tillegg til AVs oppgaver i arkivloven med forskrifter. Fellesløsningen skal være et tilbud til andre, men det er ikke innført en plikt for andre til å velge den.

Departementet understreker at museer og ikke-offentlige kulturarvinstitusjoner er autonome institusjoner og bestemmer selv hvor de skal sikre og bevare sine analoge og digitale samlinger og privatarkiver, og hvordan disse skal formidles. Spørsmålet om dokumenter skal

betegnes som arkiv eller samling har derfor ikke betydning for om eieren av arkivet eller samlingen skal benytte fellesløsningen som AV utvikler.

d) Hvilke metadata skal følge objektene til digitalisering og hvilken informasjon skal gis

Det følger av målet om at kulturarvsmaterialet skal gjøres tilgjengelig for det norske folk at NB skal sikre at digitalisert materiale kan overføres både til Digitalarkivet og Digitalt museum etter de standarder og formater som kreves for de ulike tjenestene. NBs formidlingstjenester, nb.no, kan i noen tilfeller også være et alternativ for formidling om eieren av kulturarvsmaterialet ønsker og gir tillatelse til det og infrastrukturen til NB er tilpasset dette.

NB skal til enhver tid formidle oppdatert informasjon om de tjenester og krav som stilles fra Digitalarkivet, Digitalt museum og nb.no til eieren av kulturarvsmaterialet.

NB fastsetter sammen med eieren av kulturarvsmaterialet hvilke metadata som skal følge dokumentene inn i digitalisering. Her må det vektlegges mest mulig effektiv digitaliseringsflyt og enkel gjenfinning for både metadataberikelse og formidling.

Påføring av eventuelle metdata etter digitaliseringen må gjøres av eieren av kulturarvsmaterialet. Slike tillegg berører ikke NBs digitaliseringsansvar.

Med hilsen

Steinar Lien (e.f.)
ekspedisjonssjef

Magnar Nordtug
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Adresseliste

Arkivverket	Postboks 4013	0806	OSLO
	Ullevål Stadion		
Nasjonalbiblioteket	Postboks 2674 Solli	0203	OSLO

Kopi: Norsk kulturråd